
²⁸ Met deze predikant onderhielden zij, ondanks het feit dat hij tot de hersteld evangelisch-luthseren behoorde, goede betrekkingen. Zie voren, n. 25.

²⁹ Over het jaar 1827 ontving Decker Zimmerman aan presentiegelden en reis- en verblijfkosten f 168,-, Nieuwenhuis f 177,-.

³⁰ Not. sc, 20 okt. 1827.

voering van J.C. Fritzlar, een welvarende winkelier, stelde de situatie van de gemeente zeer ongunstig voor. Het aantal leden zou sedert 1821 gehalveerd zijn, terwijl men verwachtte dat nog meer leden, voornamelijk veteranen uit het te Heusden aanwezige garnizoen, ook binnen afzienbare tijd zouden vertrekken. Slechts een aantal 'stokoude mensen' zou overblijven. Men beschikte over een eigen kerkje, dat zich in een deplorabele toestand bevond, en waarin, evenals te Zaltbommel, tweemaal per jaar de predikant van de hoofdgemeente 's-Hertogenbosch het Avondmaal bediende op een weekse dag, waardoor deze diensten slecht werden bezocht. Volgens de kerkenraad waren de lutherse diensten 'meer bespottelijk dan stichtelijk', omdat hierin een voorzanger optrad die noch lezen noch zingen kon. Het is dan ook niet verwonderlijk dat velen met hun gezinnen niet naar de lutherse diensten kwamen, maar op zondag hun schreden richtten naar de hervormde kerk.

De beide commissieleden waren echter van mening dat de kerkenraad de zaken slechter voorstelde dan zij waren, omdat zij het plan hadden om het voorbeeld van Meppel te volgen en de gemeente te laten 'ineensmelten' met de hervormde gemeente ter plaatse. Daarom haastte de commissie zich om een inventarislijst van de goederen van de gemeente op te stellen en deze door de kerkenraad te laten ondertekenen, zodat bij een eventuele opheffing van de gemeente haar bezittingen door de synode konden worden opgeëist en niet bij de hervormden terecht zouden komen.

4. Een voorstel tot instelling van permanente kerkvisitatie

Na hun bezoek aan Heusden hadden Decker Zimmerman en Nieuwenhuis direct naar huis willen terugkeren. De toestand van de wegen was echter zó slecht, dat zij gedwongen waren een omweg te nemen via 's-Hertogenbosch en Breda. In deze plaatsen hadden zij contact met de aldaar aanwezige evangelisch-lutherse gemeenten. Na op 3 september nog een bezoek te hebben gebracht aan de hersteld evangelisch-lutherse predikant te Gorinchem²⁸ keerden zij terug naar huis.²⁹ Tijdens hun bezoeken aan de verschillende gemeenten raakten zij steeds meer overtuigd van de noodzaak en het grote belang van het houden van regelmatige visitatiereizen. Zij waren namelijk tot de conclusie gekomen dat door gebrek aan persoonlijk toezicht een aantal gemeenten nauwelijks meer te redden zou zijn. Daarom schreven zij niet alleen een uitvoerig rapport van hun bevindingen, maar voegden daaraan een aantal voorstellen toe ter verbetering van de situatie in de verschillende gemeenten. Het rapport werd besproken in de vergadering van de synodale commissie van 20 oktober 1827.³⁰ Naast hun reisverslag bevatte dit onder meer het volgende.

[1.] De commissie stelde voor om kerkvisitatie als vast instituut in